

Tilburg University

Aanvullend commentaar op art. 511a Sv

van Laanen, F.

Published in:
Het wetboek van strafvordering

Publication date:
2005

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Laanen, F. (2005). Aanvullend commentaar op art. 511a Sv. In A. L. Melai, & M. S. Groenhuijsen (Eds.), *Het wetboek van strafvordering* (pp. 4). Kluwer.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

F. van Laanen, aanvullend commentaar op
art. 511a Sv,
in: A.L. Melai & M.S. Groenhuijsen e.a.
(red.), *Het wetboek van strafvordering*,
Deventer: Kluwer (losbladig)

Titel IIIA. Strafvordering ter zake van strafbare feiten waarvan de burgerlijke rechter kennis neemt

Artikel 511a

*Mr. F. van Laanen**

De berechting van de strafbare feiten waarvan ingevolge enige wet de burgerlijke rechter kennis neemt, geschiedt in elke aanleg ter terechtzitting voor burgerlijke zaken.

1 Inhoudsopgave

De commentaar op art. 511a is opgebouwd uit de volgende aantekeningen:

- aant. 2: Werkingssfeer van art. 511a naar geldend recht;
- aant. 3: Bestaansrecht van art. 511a.

In 1996 verscheen in deze uitgave een commentaar op art. 511a van de hand van mevrouw D. van Iterson. Daarin werd uitgebreid stilgestaan bij de rijke geschiedenis van deze bepaling. Sinds de verschijning is de werkingssfeer van art. 511a danig beperkt. Ongebruikelijk voor deze uitgave komt de onderhavige commentaar niet in de plaats van de commentaar van mevrouw Van Iterson, maar dient hij daaraan vooraf te gaan. De (rechtshistorische) waarde van haar commentaar wordt daarmee onderkend. Bovendien zij de lezer voor de toepassing van art. 511a in het ene geval dat thans nog onder de werking van die bepaling valt, naar de betreffende commentaar verwezen.

2 Werkingssfeer van art. 511a naar geldend recht

Art. 511a is sinds de invoering in 1970 gewijzigd bij de Wet van 14 oktober 1993, *Stb.* 1993, 555. Deze wetswijziging trad per 1 januari 1995 in werking. Daarmee verviel het gedeelte dat bepaalde dat de burgerlijke rechter kennisnam van door ambtenaren van de burgerlijke stand gepleegde overtredingen als omschreven in art. 465-468 sub 1 Sr. Na de wetswijziging van 1993 beperkt art. 511a zich ertoe te bepalen dat de burgerlijke rechter met de berechting van strafbare feiten is belast voorzover hij daartoe 'ingevolge enige wet' is geroepen. Tot voor kort konden in dit verband worden

* Universitair docent straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit van Tilburg.

Art. 511a

genoemd wetgeving aangaande het notariaat, de parlementaire enquête en de orde op de zitting van de civiele rechter.¹

Art. 511a mag dan sinds 1995 niet meer zijn gewijzigd, dat kan niet worden gezegd van de wetten waarop art. 511a betrekking heeft.

In 1999 is de nieuwe Wet op het notarisambt van kracht geworden. Ingevolge art. 114 Wet op het notarisambt 1999 (*Stb.* 1999, 190) is de Wet op het notarisambt van 1842 (*Stb.* 1842, 20) ingetrokken. Daarmee zijn de overtredingen uit die wet, die ex art. 54 Wet op het notarisambt 1842 ter kennisneming kwamen van de burgerlijke rechter, komen te vervallen. De (kandidaat-)notaris die afkeurenswaardig gedrag vertoont, riskeert in de eerste plaats een tuchtrechtelijke sanctie, die wordt opgelegd door een kamer van toezicht.² Als het gedrag (of nalaten) bovendien een strafbaar feit oplevert, is strafvervolgning (ten overstaan van de strafrechter) mogelijk.³ In art. 10 sub 6 Inv.Sr.⁴ figuren weliswaar nog steeds de oude overtredingen, deze bepaling is met de teloorgang van die wet zinledig geworden.

In het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering was bepaald dat de burgerlijke rechter bevoegd was tot onmiddellijke berechting van degene die zijn zitting verstoort, indien dit gepaard ging met beledigingen en bedreigingen aan zijn adres (of tegen andere rechterlijke ambtenaren) die als misdrijf moesten worden aangemerkt. Het betrof hier een regeling inzake 'contempt of court' (en wel in de vorm van 'contempt in the face of the court').⁵ Met de inwerkingtreding van een nieuw Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is deze regeling — terecht, zo menen wij — verdwenen. Dergelijk snelrecht verhoudt zich onzes inziens niet met art. 6 EVRM.⁶ Aldus oordeelde ook het EHRM in de zaak van de Cypriotische strafrechtadvocaat Kyprianou.⁷ Kyprianou werd door het Hof van Assisen waarvoor hij de zaak van zijn cliënt bepleitte, 'in contempt' gehouden. Het Hof van Assisen (zelfde samenstelling, zelfde zitting) legde Kyprianou — na hem gelegenheid te hebben geboden tot reactie op de door het Hof geconstateerde 'contempt of court' — een gevangenisstraf van vijf dagen op, alsmede een geldboete van 75 Cypriotische pond. Het EHRM zag in de gang van zaken een schending van het recht op een onpartijdige rechter, van de onschuldpresumptie en het recht kennis te krijgen van de beschuldiging, alles als bedoeld in art. 6 EVRM.

Thans resteert nog slechts art. 10 Wet op de parlementaire enquête (WPE):

'De vervolging van hem die weigert gevolg te geven aan een vordering ingevolge artikel 3, eerste lid, en van de nalatige getuige of deskundige staat ter kennisneming van de burgerlijke rechter en wordt, zowel in eerste

1. D. van Iterson, aant. 3 op art. 511a (suppl. 101, oktober 1996).

2. Art. 98 Wet op het notarisambt. Tegen de beslissing van een kamer van toezicht staat hoger beroep open op het Gerechtshof te Amsterdam.

3. Te denken valt aan vervolging voor valsheid in geschrift (art. 225 Sr en art. 226 sub 1 Sr) of verduistering (art. 321-323 Sr). Een voorbeeld biedt Rb. Leeuwarden 21 oktober 2004, LJN AR4311, zaaknr. 17/029003-03 VEV, waar een notaris ten behoeve van zichzelf onder meer testamenten veranderde, gelden niet uitbetaalde en valse staten opmaakte.

4. Waaroever, in het kader van het bij de Invoeringswet gehanteerde handhavings- en afschaffingsstelsel, D. van Iterson, aant. 5 op art. 511a (suppl. 34/suppl. 101, mei 1981/oktober 1996).

5. Zie over dit onderwerp N. Keijzer, *Contempt of Court* (afscheidsrede Tilburg), Deventer: Gouda Quint 2000.

6. Zo ook N. Keijzer, *Contempt of Court* (afscheidsrede Tilburg), Deventer: Gouda Quint 2000, p. 14 (Dudley citerend: 'In any contempt case where the facts are in dispute there is a grave potential for biased adjudication'), p. 17-18 (in n. 53 expliciet over art. 26 Rv (oud)) en p. 26 (slot); A.L.J. van Strien, *T & C Strafvordering* 2001, art. 511a, aant. 1 en 3.

7. EHRM 27 januari 2004, *NJB* 2004, nr. 13 (Kyprianou tegen Cyprus).

Art. 511a

aanleg als in hoger beroep, ter terechtzitting voor burgerlijke zaken behandeld, op de wijze bij de wet voor strafzaken ter kennisneming van de rechtbank voorgeschreven.¹

Art. 3 WPE behelst, zakelijk weergegeven, de verplichting van Nederlanders en hier te lande verblijvende personen om een parlementaire enquêtecommissie kennis te laten nemen van bescheiden waarover zij beschikken. Wie opzettelijk niet aan de vordering voldoet, is strafbaar op grond van art. 192a Sr.¹ De nalatige getuige of deskundige wordt bestraft volgens art. 192 Sr en 444 Sr. Schending van deze wet kan dus zowel een misdrijf als een overtreding tegen het openbaar gezag opleveren.² Overigens wordt de getuige die een meinedige verklaring aflegt tegenover een parlementaire enquêtecommissie, gewoon door de strafrechter berecht.³

3 Bestaansrecht van art. 511a

Art. 511a heeft, zo bleek, thans nog slechts betrekking op één categorie gevallen, te weten die genoemd in art. 10 lid 1 WPE. Art. 10 WPE heeft vanaf het begin een vreemde eend in de bijt gevormd. De regering volgde bij het redigeren van dit artikel — toen nog alleen ziende op de nalatige getuige of deskundige — de bepaling van art. 854 Rv (oud).⁴ Waarom voor dit strafgeding voor de burgerlijke rechter is gekozen, wordt uit de toelichting op art. 10 WPE (art. 9 bij de indiening van het ontwerp) echter niet duidelijk. Van Boneval Faure vermoedde dat de wetgever in die wet een parallel heeft willen trekken met de bevoegdheid van de burgerlijke rechter ten aanzien van getuigen in een burgerlijk geding. Ten onrechte, zo merkte hij eveneens op, want de competentie van de civiele rechter hing in dat geval samen met de onmiddellijke handhaving van het gezag van de burgerlijke rechter.⁵ Bij de andere ratio van de civielrechtelijke bevoegdheid kan naar onze mening al evenmin worden aangeknoopt.⁶ Deze is namelijk gelegen in het bieden van een forum privilegiatum voor personen aan wie het, zo meende men, toch eigenlijk niet kon worden aangedaan (uit hoofde van de aard van de vergrijpen en de betrekking waarin die werden gepleegd⁷) om voor de strafrechter terecht te staan: de zogenoemde honestatis-causagevallen. Naar onze mening moet die ratio in dit geval geen opgeld doen. Is het gezien de aard van het vergrijp — aan een parlementaire enquêtecommissie geen stukken overleggen dan wel daar wegblijven als getuige — schandelijker dan wel te schandelijk om bij de strafrechter te staan en moet daarom de civiele rechter te hulp worden geroepen? Is de status van gedagvaarde getuige(-deskundige) of bezitter van gevorderde stukken — een status die iedere Nederlander en iedere hier verblijvende

1. Zie nader de commentaar op art. 192a Sr (suppl. 127, juni 2004), in: Noyon-Langemeijer-Remmelink en J.L.M. Boek, *T&C Strafrecht* 2002, art. 192a Sr.

2. Zie over de verhouding van art. 192 Sr tot art. 444 Sr, aant. 1 op art. 192 Sr (suppl. 127, juni 2004), in: Noyon-Langemeijer-Remmelink.

3. Bijv. de meinedegevallen in verband met de parlementaire enquêtecommissie-Van Traa: HR 8 juli 2003, *NJ* 2003, 711 (m.nt. Kn) en HR 8 juli 2003, LJN AF5454, zaaknr. 00815/02.

4. *Kamerstukken II* 1849/50, XXIV, nr. 3, p. 235.

5. Van Boneval Faure deelde de strafrechtelijke bevoegdheid van de burgerlijke rechter op grond van art. 10 WPE (daarom?) in bij de honestatis-causagevallen; R. van Boneval Faure, *Het Nederlandsche Burgerlijk Procesrecht*, deel 1, Leiden: E.J. Brill 1893, p. 88-92 (m.n. p. 92).

6. Anders dus kennelijk Van Boneval Faure. Vandaag kennelijk ook nog anders Reijntjes 2002, p. 501: 'Om de verdachte een, als ontlusterend beschouwde, gang naar de strafzitting te besparen is de berechting van een hoogst enkel strafbaar feit opgedragen aan de burgerlijke rechter. Een voorbeeld biedt art. 10 Wet op de parlementaire enquête.'

7. Vgl. de bestaansreden van het forum privilegiatum (de Hoge Raad) dat is voorzien bij de Wet ministeriële verantwoordelijkheid van 1855 (jo. art. 482-485 Sv): F. van Laanen, 'De strafvorderlijke immuniteit van de Koning betwist', *NJB* 2001, p. 1205.

Art. 511a

niet-Nederlander kan treffen — een rechtvaardiging voor een uitzonderlijke procedure voor de civiele rechter in plaats van voor de strafrechter, wanneer de plicht wordt verzaakt? Wij menen dat die vragen ontkennend moeten worden beantwoord: die bijzonderheid ontbreekt naar onze mening. Wij zien ook onvoldoende rechtvaardigend verschil tussen de persoon die weigerachtig is ten opzichte van een parlementaire enquêtecommissie en degene die een zelfde soort vergrijp begaat wanneer hij als getuige(-deskundige) voor de rechter wordt gedagvaard of wanneer hij vanwege justitie ergens toe wordt gevorderd. Datzelfde geldt bij een vergelijk tussen de persoon die bij de commissie weigert te verschijnen en de persoon die wel komt, maar die daar meened pleegt.

Kortom, naar onze opvatting bestaat voor de bijzondere regeling van art. 10 WPE geen goede grondslag. De wetgever doet er dan ook beter aan om art. 10 WPE als onderdeel van een rariteitenkabinet te schrappen. Titel IIIA Sv c.q. art. 511a Sv is daarmee een lege huls geworden; nu wij ons geen gronden kunnen voorstellen om die te vervullen, kan hij delen in het lot van art. 10 WPE.¹

1. Wij wijzen nog op Reijntjes 2002, p. 501, die eveneens stelt: 'Deze regeling is uit de tijd en behoort te worden geschrapt.'